

CL. Virum Joannem Devotum, nunc Præsulem Anagninum propter solidam rei Ecclesiasticæ peritiam, elegantiam, eruditionem, methodum illis omnibus, qui elementa Juris Canonici typis evulgarunt, palmam præripuisse, maxime ex secundo hoc *Institutionum Canoniarum*, repetitæ & locupletatæ prælectionis volumine, quod mandante Reverendissimo P. S. Palatii Apostolici Magistro attente perlegi, & in quo nihil reperi, quod ab Orthodoxæ Religionis decretis, rectaque morum institutione discrepet, confidentissime affirmo. Dabam Romæ ex Magna Curia Innocentiana IV. Kal. Martii MDCCXCIII.

N. Riganti Majoris Præsid. Abb. & A. C. in Civilibus Locumtenens.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Rmo. Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. X. Passeri Vicesgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Th. Vincentius Pani, Ord. Præd. Sacri Palatii Apost. Magister.

LIBER II.

TITULUS I.

DE RERUM DIVISIONE.

§. I. & II. *Res ecclesiastica quid? ejus partitio.*

§. I.

Alter hic liber pertinet ad res ecclesiasticas, quarum latissime patet nomen. Nam quidquid est in Ecclesia extra personas, & judicia, id rei nomine comprehendimus. Sunt autem res ecclesiasticæ, quas Jus Canonicum respicit, vel spirituales, vel temporales. Spirituales sunt, quæ ad animarum salutem, æternamque earum beatitatem, tamquam ad finem, & terminum, totæ referuntur; atque huc spectant sacramenta, preces, jejunia, dies festi, indulgentiæ, cetera generis ejusdem. Pertinent etiam ad spirituales res sacræ, quæ scilicet Deo, & Religioni sunt consecratæ, ut divinus cultus exerceatur, veluti ecclesiæ, sacraque vasa, & ornamenta; itemque res religiosæ, domus scilicet, & loca, in quibus vel Regulares vitam traducunt, vel pauperes, atque ægroti curantur, vel fidelium cadavera sepeliuntur. Res temporales ecclesiasticæ sunt redditus, & fundi ecclesiarum, quibus aluntur clerici, & pauperes, omniaque ad Religionis usum necessaria comparantur (1).

(1) Ecclesiastica quidem prædia aliquando spiritualia dicuntur, non quod ea revera sint, quæ nobis hoc loco spiritualia esse diximus, sed quod spiritualibus inserviunt, & eo referuntur.

§. II. De spiritualibus agentes non dicemus de
Tom. II. A

2
gratia, fide, charitate, ceterisque virtutibus, quæ sunt anima Christianæ Religionis, quoniam ad Theologos pertinet tota hæc disputatio. Nos de iis agemus, quæ propria Juris Canonici sunt; & ordiemur à Sacramentis, quæ Christus Dominus ad æternam hominum salutem instituit.

TITULUS II.

DE SACRAMENTIS.

I. Sacramentum quid?	mortuorum.
II. Vis, & natura sacramenti.	XI. Quæ sacramenta characterem imprimant?
III. Antiquorum sacramentorum à novis diversitas.	XII. Sacramenta alia necessaria, alia singulis non necessaria.
IV. Divisio sacramentorum Legis veteris.	XIII. & XIV. Sacramentorum Minister.
V. Sacramentorum novæ Legis numerus.	XV. & XVI. Ejus intentio qualis esse debeat?
VI. & VII. Eorum materia, & forma.	XVII. Intentio suscipientis sacramentum.
VIII. Gratia & character.	XVIII. ad XX. Ritus & cæremonia sacramentorum.
IX. Gratia ex opere operato procedit.	
X. Sacramenta vivorum, &	

§. I.

Sacramenti in re cum Civili, tum Ecclesiastica multiplex significatio est. Nam & jusjurandum (1), & pecunia, quam olim litigantes apud Pontificem, aut in æde sacra deponebant (2), & arcnum (3), atque mysterium (4), & interdum etiam sacer quilibet ritus, ac cæremonia sacramentum appellatur (5). Nos hoc loco sacramentum dicimus invisibilis gratiæ visibile signum ad sanctificationem nostram divinitus institutum (6).

(1) *Auth. Sacramenta puberum Cod. Si advers. vendit.* Hinc jusjurandum, quo milites suam Imperatori fidem obligabant, sa-

3
gramentum militare, & milites ipsi sacramento obstricti dicebantur *Leg. 8. ff. de Accusation.*, *Leg. 11. ff. Ad L. Jul. de Adulter.*, *Leg. 13. ff. de Re militar.*, *Leg. 14. ff. de His quæ ut indign.*, *Leg. 8. §. 1. Cod. ad L. Jul. majest.*

(2) Litigantes initio iudicii certam pecuniæ vim apud Pontificem, aut in æde sacra deponebant ea lege, ut victor, peracto iudicio, suam repeteret, victus autem poenæ causa arario relinqueret. Unde & hæc pecunia deposita, & inita super ea stipulatio sacramentum dicebatur. Confer Jacobum Gutherum *de Jur. Pontific. lib. 4. cap. 21.*

(3) Apostolus *ad Ephesios IX. 11.* ut notum faceret, inquit *sacramentum voluntatis suæ*, *Tob. XII. 7.* sacramentum regis abscondere bonum est; & *Daniel c. 11. v. 18.* ut quærent misericordiam à facie Dei cæli super sacramento isto.

(4) Apostolus *ad Colossen. I. 27.* incarnationem Christi Domini appellat sacramentum. S. Augustinus *Serm. 227. col. 973. tom. 5. edit. Maurin. Venet. 1751.* memorat exorcismi sacramentum, & *lib. 2. de Peccator. merit. & remiss. cap. 26. col. 62. tom. 10.* panem benedictum, & salem catechumenis dari solitum sacramentum vocat; quo eodem verbo utitur Concilium Carthaginense III. *Can. 5.* apud Labbæum *tom. 2. col. 1400. ed. Venet.* Similiter S. Paulinus *Ep. 50. num. 4. & 15. col. 288. & 294. edit. Muratorii Veronæ* mysterium sacramentum appellat.

(5) Ita orationis Dominicæ sacramenta dixisse videtur S. Cyprianus *de Orat. Dominic. pag. 189. ed. Rigaltii Paris. 1666.* Communes christianorum preces in divinis celebrandis officiis similiter à Patribus dictæ sunt sacramenta; & huc spectat S. Ambrosius *lib. 3. de Virgin. cap. 3. tom. 3. col. 212. ed. Maurin. Venet. 1751.*

(6) Definitionem huic simillimam Augustini nomine proponit Gratianus *in Can. 32. dist. 2. de Consecr. sacramentum*, inquit, *est invisibilis gratiæ visibilis forma*; quæ definitio his concepta verbis apud Augustinum nusquam extat; sed tamen, ut in eum locum mōent Romani Correctores, ex Augustini verbis *in lib. de Catechiz. rud. cap. 26. col. 293. tom. 6. edit. indic.* desumpta est. Explicatius Catechismus Romanus *part. 1. cap. 1. num. 11.* sacramentum definit, *rem sensibus subjectam, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet.*

§. II. Tria igitur sunt, quæ ad sacramentum pertinent, divina institutio, visibile signum, & invisibilis gratia, quæ externo illo signo confertur, & de-